Bij onvoldoende werking andere werkzame stof of val inzetten

Resistente rat rukt op

THEMA Veehouders krijgen regelmatig te maken met ratten op het bedrijf. Nu het aantal resistente ratten toeneemt, wordt het probleem mogelijk groter.

Archieffoto: Nieuwe Oogst

Het risico van resistente ratten is groot omdat ze voor gezondheidsrisico's kunnen zorgen bij mens en dier.

Onlangs is het rapport 'Onderzoek naar de resistentie van de bruine rat in Nederland-2012' gepubliceerd. Het rapport omvat de resultaten van het onderzoek naar rodenticide-resistentie bij de bruine rat in Nederland aan de hand van rattenkeutels. Uit de 169 geschikte monsters die via een publieksactie verkregen zijn, komt naar voren dat maar liefst 25 procent van alle bruine ratten in Nederland resistent of verminderd gevoelig is voor gifstoffen. Aan de hand van het dna van de keutels konden de onderzoekers zien of de dieren resistent zijn of niet. Door dit te koppelen aan de postcode waar de keutels zijn aangetroffen werd een goed beeld verkregen van hoe de situatie in Nederland is. De monsters die verkregen zijn uit de Achterhoek, de regio Uden-Veghel en de regio ten zuiden van Eindhoven bleken afkomstig van ratten die zelfs allemaal verminderd gevoelig of resistent te zijn.

De projectleider van het onderzoek is Bastiaan Meerburg, afdelingshoofd Milieu en expert knaagdierplagen van Wageningen UR Livestock Research. Hij adviseert onder meer het ministerie van Infrastructuur & Milieu op het gebied van plaagdierbestrijding. 'Van deze monsters waren 131 (75 procent) afkomstig van niet-resistente ratten (wild-type) en 42 (25 procent) van verminderd gevoelige ofwel resistente ratten. Hoewel het percentage resistente ratten over heel Nederland dus lijkt mee te vallen, vermoeden wij dat in bepaalde regio's dit percentage waarschijnlijk veel hoger ligt.'

Resistente dieren lijken zich bovendien steeds verder door Nederland te verspreiden. In gebieden waar al langer resistentie voorkomt, worden vaak homozygoot (dominante eigenschap) resistente ratten aangetroffen. Tijdens dit onderzoek werden dergelijke ratten aangetroffen in Twente, de Achterhoek, regio Rotterdam, de Noordoostpolder, de Gelderse Vallei, Noord-Limburg en Zuid-Oost Brabant.

GROTER RISICO ZIEKTES

Het risico van resistente ratten in de veehouderij is aanzienlijk. Zo kan de zogeheten 'melkerskoorts', ook wel Ziekte van Weil geheten, makkelijker optreden. Deze ziekte wordt veroorzaakt door een besmetting met de Leptospira bacterie. Meestal treden deze besmettingen op na contact met ratten of met door ratten besmet water. Ook honden, varkens, runderen, schapen en geiten kunnen drager zijn van de bacterie. Besmetting van de mens kan plaatsvinden door direct contact met de (levende of dode) gastheer of zijn urine of indirect via een met urine besmette omgeving.

'Daarnaast zijn er ook veterinaire risico's', zegt Meerburg. 'Zo kunnen ziektes als mkz en Neospora caninum zich makkelijker verspreiden als we ratten niet meer kunnen uitschakelen met gif.' Neospora caninum kan bij melkvee tot abortussen leiden en verlies van melkproductie. Of er op termijn een verbod moet komen op bepaalde werkzame gifstoffen in regio's waar ratten resistent zijn, hangt van het ministerie van Infrastructuur & Milieu af aldus Meerburg. 'Dit hoeft dan geen volledig landelijk verbod op vergiftiging te betekenen. Wel vind ik dat we moeten bekijken in welke regio's de ratten resistent zijn voor welke werkzame stoffen.'

Volgens Meerburg kunnen veehouders nu al maatregelen nemen om ratten en resistentie bij ratten tegen te gaan (zie kader). 'Zorg dat ratten niet bij het voer en water van het vee kunnen komen en zorg dat ze geen schuilplaatsen kunnen vinden.' Verder is het heel belangrijk om te letten op de werking van het gif. 'Als je merkt dat ze ervan eten en niet doodgaan dan is het als melkveehouder raadzaam om meteen vers gif met een andere werkzame stof in te zetten. Of vallen te zetten in plaats van de ratten te vergiftigen.'

Dit jaar gaan de projectleider en zijn onderzoeksteam verder met vervolgonderzoek. 'We willen graag een link leggen tussen werkzame gifstoffen en genmutaties die resistentie veroorzaken. Aan de hand hiervan kunnen we zien hoe resistente populaties zich uitbreiden en kunnen we de migratiepatronen van ratten inventariseren.' Wanneer de resultaten van dit onderzoek bekend zullen zijn weet Meerburg nog niet.

DICK VAN DOORN

Tips om ratten uit de stal te weren

Binnen

- Zorg dat ze niet bij het voer en water van de koeien kunnen komen
- De stal zo veel mogelijk opruimen. Bij voorkeur ook geen strobalen in de stal
- Iedere keer schoon en vers gif
- Alle gaten en kieren in de stal dichtmaken
- Eventuele gaten bij knieboxen dichtmaken
- Al het buis- en hekwerk van de stal moet dicht zijn

Buiten

- Zo veel mogelijk erfverharding om de stal. Als dit niet het geval is, het gras in ieder geval zo kort mogelijk houden
- De rommel op het erf zo veel mogelijk opruimen, dus geen pallets, autobanden, landbouwplastic enzovoort rond laten slingeren
- De kuil na gebruik goed afdekken en het plastic om de kuil af te dekken kort houden. Ook het eventuele gras op de kuil kort houden
- In de herfst/winterperiode de mest in de put onder de stal vaker mixen. Op dunne mest kunnen ratten niet lopen

'Boeren moeten les krijgen'

THEMA **Een van de regio's in Nederland waar al lange tijd sprake is van resistentie bij ratten is Twente.**

Leo Scholten Linde is blij dat hij een professionele rattenbestrijder heeft ingezet. Foto: Dick van Doorn

Melkveehouder Leo Scholten Linde uit Agelo heeft 140 stuks melkvee en 100 stuks jongvee. 'Of er echt sprake is van resistentie bij de ratten heb ik nog niet gemerkt. Wel heb ik het idee dat veel collega's niet consequent en met voldoende vers gif bestrijden.' Sinds hij werkt met Laurens Vollenbroek Plaagdierbestrijding gaat het een stuk beter met de aanpak van de bruine rat. 'Laurens controleert om de paar weken alle bakjes en doet er consequent nieuw gif in. De ratten worden zowel binnen als buiten de stal bestreden.'

De Twentse melkveehouder is geen voorstander van een verbod op bepaalde soorten werkzame stoffen in bepaalde regio's in Nederland. Zijn plaagdierbestrijder is er ook net als Scholten Linde van overtuigd dat bij de bestrijding meer afgewisseld moet worden met werkzame stoffen dan nu het geval is. Nu houden boeren daar nog geen rekening mee. 'Verder zou het goed zijn om de etiketvoorschriften speciaal voor de agrarische sector aan te passen. Nu staat er dat de middelen alleen binnen gebruikt mogen worden, maar dat is eigenlijk een verouderde tekst aangezien de meeste stallen tegenwoordig licht, luchtig en ruim zijn in verband met de betere gezondheid van het vee.'

Het verbieden van Bromadiolon, dat als enige middel buiten gebruikt mag worden, is volgens de plaagdierbestrijder ondoenlijk. Wat voor buiten nog wel een aanvullende optie is, is de nieuwste biologische bestrijdingsmethode Eco1000 waarbij de rat in een bak met olie en alcohol wordt gelokt. 'Vanaf 1 juni 2013 is er al het verbod op het gebruik van concentraten waar we ons grote zorgen over maken. Deze vloeibare gifsoorten mogen nu bijvoorbeeld nog gemengd worden met graan of fruit. Door dit verbod zal de zwarte rat, die in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland voorkomt, veel moeilijker te bestrijden zijn.'

De verschillende ambtenaren van het ministerie van Infrastructuur & Milieu en vertegenwoordigers van het Ctgb die de afgelopen weken bij de plaagdierbestrijder op bezoek waren, zeiden dat er op termijn per agrarisch bedrijf wellicht een plaagdierbestrijdingsplan moet komen. 'Dit zou betekenen dat boeren verplicht een cursus moeten gaan volgen hoe ze ratten het beste kunnen bestrijden en hoe ze resistentie kunnen voorkomen', aldus Vollenbroek. 'Verder zouden ze de migratieroutes, bijvoorbeeld via sloten of stroleveringen, voor hun bedrijf beter in kaart kunnen krijgen. Of de boeren de cursus ook daadwerkelijk gevolgd hebben kan de KKM (Keten Kwaliteit Melk) jaarlijks controleren.'